

Kopecký, Milan

Výstava ke dvěma jubileím

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1975, vol. 24, iss. D22, pp. 244-245

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108188>

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

postoj byl trnem v oku prostějovským měšťákům a dokonce i jeho kolegům na gymnáziu. Kamenář byl udán, že provozuje komunistické „rejdy“. Dostal od zemské školní rady dlůtku a byl z trestu přeložen do Vyškova. Tehdy se za Kamenáře postavil profesor Zdeněk Nejedlý. Do Varu r. 1922 napsal článek „Prostějovský případ“. Uznalými slovy v něm zhodnotil bohatou kulturní činnost Jana Kamenáře. Přeložení bylo zrušeno. Závěrečná léta působil Kamenář na klasickém gymnáziu v Brně (do r. 1936). V Brně také r. 1952 zemřel.

Významné dílo vykonal Kamenář svým překladatelstvím z německé literatury. Už roku 1908 uveřejnil v Besedách Času svůj první básnický převod — Schillerova Píseň o zvonu. Následoval pak výběr z básní Schillerových, Goethovy Ballady a do 5. svazku jubilejního patnáctisvazkového výběru Goethových prací (uspořádal ho r. 1932 Otokar Fischer a vydal nakladatel František Borový) přispěl Kamenář překladem Feriny Lišáka, Heřmana a Bohdany, Achilleis, Druhé knihy elegií, Epištol (mimo to i výběrem z prózy Z mého života a dramatem Mária). Dosud poznává naše čtenářská obec norimberského veršovce a ševce Hanse Sachse podle vtipného výboru ze Šprýmů a masopustních her, který je dílem Jana Kamenáře. V rukopise zůstal obsáhlý výbor z řady dalších německých básníků (Mörrike, Hölderlin, Hebbel aj.). Jan Kamenář náleží ke třetímu údobí našeho překladatelství z němčiny. Usiloval o překlad mluvný, oproštěný; sám byl autorem kousavých veršů epigramatických a zůstal stále jemným brusičem slovního výrazu.

Rozvinutá činnost Jana Kamenáře je příkladem toho, co může vykonal středoškolský profesor. Za předpokladu, že je to člověk osobně čestný, neúplatný, pilný a věci kultury oddaný.

Artur Zápodský

VÝSTAVA KE DVĚMA JUBILEÍM

V roce 1974 jsme vzpomínali 600. výročí smrti Petrarcovy a 500. výročí narození Ariostova. U příležitosti těchto významných jubileí otevřela brněnská univerzitní knihovna dne 17. září 1974 výstavu vzácných rukopisů a starých i novodobých tisků děl Petrarcových a Ariostových. Výstava, instalovaná ve skvostném barokním sále knihovny augustiniánů na Starém Brně, připomenula důstojně oba velké reprezentanty nejen italské, ale i světové kultury, kteří svým dílem podnětně zasáhli také do kultury naší.

Platí to především o Francescu Petrarcovi, narozeném r. 1304 v Arezzu, vynikajícím právníkovi a diplomatovi své doby, znalci klasického starověku, objeviteli několika spisů antických autorů a hlavně o korunovaném básníkově, který do poezie vnesl živou, nefalšovanou a neodvozenou citovost. Jeho opěvání Laury, sahající až ke zbožštění ženy, je novum v porovnání se středověkým pojetím a uměleckým vyjadřováním lásky. Petrarcovy milostné znělky a kanzóny stojí spolu s Dantovou Božskou komedií a s Boccacciovým Decamerone na počátku renesančního písemnictví.

Petrarca měl čilé styky s Karlem IV., jehož politice se obdivoval a na něhož se obrátil s několika závažnými dopisy. V prvním (z r. 1351) vyzýval Karla IV., aby v Itálii obnovil starořímské impérium a usídlil se trvale v Římě. Panovník nemohl pochopitelně takový návrh přijmout, protože si nechtěl zneprátnit papeže, přesto se s Petrarcou sešel osobně r. 1354 v Mantově — na své korunovační cestě. Roku 1356 přijel Petrarca do Prahy jako člen milánského poselství a pobyl zde asi měsíc. Tehdy ho patrně Karel IV. pozval tam, kde sám nejraději pobýval, na právě dokončovaný Karlštejn. Pravděpodobně z té doby se na jedné karlštejnské věži zachoval nápis Vado cercando pace e no la posso avere, pacienza al mio despetto, který před časem historik F. M. Bartoš rozluštil jako parafrázi posledního verše Petrarcovy slavné kanzóny Italia mia s domněnkou, že snad Petrarca při své návštěvě Karlštejna vyslovil souhlas, aby verše byly vtýsány do zdi Karlštejna jako upomínka na jeho návštěvu. Karel IV. znovu pozval Petrarca do Prahy r. 1361, ale návštěva se neuskutečnila; k poslednímu setkání obou přátel došlo ještě v Itálii r. 1368.

Kromě Karla IV. zaujal petrarcovský humanismus také několik dalších osobností blízkých panovníkovi. Patřil mezi ně pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, olomoucký biskup Jan Očko z Vlašimě a hlavně kancléř Karla IV. Jan ze Středy. Ten sestavil pro potřeby dvorské kanceláře příručku k psaní listů, zv. Summa cancellariae Caroli IV., v níž se zachovaly také opisy listů poslaných Petrarcovi (vystaven byl rukopis příručky ze začátku 15. století). Avšak Petrarcův literární odkaz do českého prostředí uvádějí — aspoň

zčásti — až národní humanisté. Roku 1501 vychází tiskem Petrarcův spis *De remediis utriusque fortunae* (z doby kolem roku 1360) s dlouhým názvem *Franciška Petrarchy poety ... Kniehy dvoje o lékařství proti štěstí a neštěstí ... Překladatel spisu Řehoř Hrubý z Jelení byl v evropských literaturách první, kdo do národního jazyka přeložil uvedené Petrarcovo dílo (to pak vyšlo teprve r. 1523 francouzsky, r. 1534 španělsky a potom i v jiných jazycích), sice humanisticky učené, ale středověké svou základní myšlenkou o marnosti všeho pozemského. Tisk z roku 1501, vyšlý z impresí Jana Severýna z Kapí Hory, byl na výstavě prezentován na předním místě spolu s rukopisem Petrarcova díla z r. 1422, který napsal v exilu ve Vídni nějaký „Maroldus seu Karolus“, pravděpodobně uprchlý z Čech za husitské revoluce. Vystaveno bylo také unikátní české vydání (Olomouc 1572) antologie z uvedeného spisu Petrarcova, kterou pořídil Jan Češka pro dva syny Viléma z Pernštejna.*

Šest let po vydání překladu Řehoře Hrubého z Jelení vychází v Čechách z Petrarcovy tvorby zásluhou pražského tiskaře a spisovatele Mikuláše Konáče z Hodiškova Sedm žalmuov kajících Petrarchy, poety znamenitého ... Tento první dosud známý překlad a tisk Konáčův byl na výstavě zpřístupněn fotomechanickou reprodukcí vydanou jako 5. svazek Monumenta Bohemiae typographica r. 1928. Stranou zájmu našich národních humanistů zůstala milostná lyrika Petrarcova, která ovlivnila až část české literatury obrozenecké, jak dokumentovaly spisy Miloty Zd. Poláka, Vojtěcha Nejedlého, Jana Kociána, Františka J. Vacka-Kamenického, Šebestiána Hněvkovského, Jana Kollára a F. L. Čelakovského.

Na výstavě mohl si zájemce prohlédnout i Petrarcova prvotisková Opera latina vydaná v Basileji r. 1496 a řadu dalších paleotypů i starých tisků Petrarcovych děl z významných center knihtisku — z Benátek, Frankfurtu n. M. i odjinud. Z exponátů byla pozoruhodná mj. kniha z r. 1508 pocházející z knihovny bývalého kláštera dominikánů ve Znojme: početné rodinné záznamy Havla Rospustila (byl asi sládkem) z Náměště z let 1580—1582 a Karla Sokolovského ze Sokolova z let 1586—1594 dosvědčují, že četba Petrarky v originále nebyla u nás zcela exkluzivní záležitostí. Kromě toho byly vystaveny i novodobé překlady Petrarcovy lyriky do češtiny (od Jaroslava Vrchlického, Pavla Eisnera, Petra Kopty, Václava Renče aj.), slovenštiny (od Vojtěcha Mihálíka), ruštiny i do jiných jazyků.

Stojí-li Petrarca na počátku italské renesance, stojí Lodovico Ariosto téměř na jejím konci. Tento rodák z Reggia v Emilii studoval jako Petrarca práva, také se věnoval klasickým studiím a diplomacii a také byl ve službách mocných lidí své doby, zejména příslušníků ferrarského knížecího rodu d'Este. Pro jednoho z nich, kardinála Ippolita d'Este, napsal své hlavní dílo — dějově bohatý epos *Orlando furioso*. Na dvoře ferrarského knížete, kam přešel po kardinálově smrti r. 1520, pokračoval Ariosto v literární tvorbě, především komediálního žánru, až do své smrti v roce 1533.

Výstava prezentovala staré (především benátské) i moderní tisky Zuřivého Rolanda a jeho překlady do národních jazyků: do češtiny (J. Vrchlický), srbštiny (D. Stanjević), polštiny (P. Kochanowski), němčiny (J. D. Gries, H. Kurtz), francouzštiny (M. Cavaillou, de Tresson) a do angličtiny (W. Stewart Rose). Z těchto překladů vrcholného díla renesanční epiky je samozřejmě pro nás nejdůležitější překlad Jaroslava Vrchlického z roku 1893, v jehož vybudování formě zazářily nádherné Ariostovy obrazy. Menší pozornost nežli Zuřivému Rolandovi věnovala výstava edicím a překladům z Ariostova dramatického díla.

Petrarcova a Ariostova tvorba citlivě odrážela a zpodobovala společenské dění, a proto se moderní literatura k oběma velkým umělcům vrací a bude jistě z jejich díla čerpat mnohotvárné podněty. A jak podnětné bylo toto dílo pro dávné pisáře, dřevorytce a impresory i pro moderní typografy, ukázala výstava na Starém Brně, pro kterou brněnská univerzitní knihovna využila jednak svých původních fondů, jednak fondů klášterních knihoven, svěřených jí před čtvrtstoletím do správy.

Milan Kopecký